

054 Un musée contemporain international

Vooraf

Mondriaan heeft uit Zwitserland een vragenlijst toegestuurd gekregen over het oprichten van een nieuw museum voor hedendaagse kunst. De schilder heeft zijn antwoorden op de vragen in een artikel verwerkt. Het artikel is getiteld: *Un musée contemporain international*.

Bron

Drie manuscripten zijn gevonden met de tekst *Un musée contemporain international*. Twee van de drie bevinden zich in Mondriaans nalatenschap¹, het derde bevindt zich in het Archive of letters to C. and S. Giedion-Welcker².

Het eerste manuscript in het Holtzman Deposit is genoemd - naar de vindplaats - manuscript '29a'. Het bestaat uit slechts één blad van een schrijfblok³. De tekst is slordig en onduidelijk met potlood geschreven; bovendien heeft Mondriaan veel gecorrigeerd in de tekst. Op de achterzijde (of voorzijde) van '29a' heeft Mondriaan een lijst voor de wasserij geschreven⁴. Manuscript '29a' is duidelijk een 'kladversie' en niet volledig. We beschouwen deze bron als authentiek en geautoriseerd.

Het tweede manuscript in het Holtzman Deposit is genoemd - naar de vindplaats - manuscript '29b'. Het is netjes met pen geschreven en bestaat uit drie schrijfblokbladen⁵. Manuscript '29b' is getiteld: 'Un musée contemporain international'. De eerste drie bladen zijn rechtsboven genummerd: 1 tot en met 3; aan de achterzijde van het derde blad gaat de tekst door en is daar ondertekend en gedateerd: 'Août 31', 'P. Mondrian'. Ter onderscheiding wordt dit manuscript aangeduid als '29b[1]'. We beschouwen deze bron als authentiek, geautoriseerd en voltooid.

Op de achterzijde van blad 1 van '29b[1]' staan twee notities in potlood. Deze achterzijde wordt door ons aangeduid met '29b[2]'. Deze notities zijn in dit corpus elders ondergebracht⁶.

De derde bron bevindt zich in het archief van het echtpaar Giedion⁷; dit manuscript wordt aangeduid met manuscript 'Giedion'. Het manuscript 'Giedion' is getiteld 'Un musée contemporain international' en lijkt op het eerste gezicht op '29b[1]'⁸. Bij nadere beschouwing is er een verschil tussen '29b[1]' en 'Giedion': de correcties van 'Giedion' heeft Mondriaan in de lopende tekst van '29b[1]' doorgevoerd. Manuscript '29b[1]' is dus ná manuscript 'Giedion' geschreven en '29b[1]' kan daarom gezien worden als de laatste versie van *Un musée contemporain international*. Tussen '29b[1]' en 'Giedion' is er qua inhoud geen substantieel verschil. Het manuscript 'Giedion' is netjes met pen geschreven op drie - rechtsboven genummerde - schrijfblokblaadjes⁹ en is op blad 3 gedateerd en ondertekend: 'Août 31' en 'P. Mondrian'. Dit manuscript heeft Mondriaan op 4 augustus 1931 gestuurd aan Carola en Sigfried Giedion-Welcker. Hij schrijft in de begeleidende brief: '[...] j'inclue une copie de ma réponse au questionnaire du musée contemporain.'¹⁰ We beschouwen deze bron als geautoriseerd en voltooid.

Basistekst en leestekst

'Manuscript 29b[1]' is de basis voor de leestekst. Uit vergelijking van de twee (volledige) manuscripten ('Giedion' en '29b[1]') blijkt, dat de correcties van Mondriaan in het manuscript 'Giedion' in de lopende tekst van '29b[1]' zijn doorgevoerd. '29b[1]' is de laatste versie van *Un musée contemporain international*.

Titel

Beide manuscripten - '29b[1]' en 'Giedion' - hebben dezelfde titel *Un musée contemporain international*. Dit is ook de titel van de leestekst.

¹ Holtzman Deposit: Box 1, Folder 29.

² Archive of letters to C. and S. Giedion-Welcker, Zürich. (Met dank aan Prof. Dr. Med. Andres Giedion.)

³ Afmeting: ca. 21 x 25½ cm.

⁴ Lijst voor de wasserij na te lezen op Digital Appendix: Supplements 054-1 - [no title] (manuscript 29a). (Deze lijst wordt niet als leestekst gepresenteerd.)

⁵ Afmeting: ca. 21 x 25½ cm.

⁶ 054a [Note in manuscript '29b'].

⁷ Sigfried Giedion (1888-1968), Zwitsers cultuur- en architectuurhistoricus. Carola Giedion-Welcker (1893-1979), kunstcritica.

⁸ Digital Appendix: Supplements 054-2 - Un musée contemporain international (manuscript Giedion).

⁹ Een nauwkeuriger bronbeschrijving is niet mogelijk omdat alleen een fotokopie beschikbaar is.

¹⁰ Archive of letters to C. and S. Giedion-Welcker, Zürich.

Datering en ondertekening

Beide manuscripten - '29b[1]' en 'Giedion' - zijn gedateerd en ondertekend: 'Août 31. P. Mondrian.' De datering van gepresenteerde tekst is: augustus 1931¹¹.

Ontstaan en publicatie

Sigfried Giedion heeft Mondriaan laten weten dat er een conferentie op handen is over de mogelijkheden voor het oprichten van een internationaal museum voor hedendaagse kunst. Waarschijnlijk heeft Sigfried hem gevraagd of hij een enquête zou willen invullen. Hij krijgt een vragenlijst toegezonden¹² en stuurt zijn antwoord terug naar het organiserend comité en een kopie naar Sigfried Giedion.

Deze gang van zaken wordt duidelijk uit een brief van Mondriaan aan de architect Alfred Roth¹³ (6 augustus 1931): 'Par notre ami Giedion vous serez au courant de la conférence pour un musée contemporain. C'est une bonne idée, n'est pas? J'ai envoyé à M. Giedion ma réponse sur le questionnaire. Je suis sûr que vous êtes d'accord avec ma conception, et j'aimerais de vous en parler.'¹⁴

Mondriaan stuurt op 4 augustus 1931 een kopie van zijn 'réponse au questionnaire du musée contemporain' naar het echtpaar Giedion, zo blijkt uit zijn brief van 4 augustus 1931: 'Parce que je vous crois « l'âme » d'un musée contemporain, j'inclue une copie de ma réponse au questionnaire du musée contemporain que je viens d'envoyer à Mr Kohler. Je crois ma conception est un peu dans votre esprit.' In deze brief noemt Mondriaan de naam van 'Mr. Kohler'¹⁵. Vermoedelijk was 'Mr. Kohler' een van de organisatoren van 'la conférence pour un musée contemporain'.

De antwoorden op de 'questionnaire du musée contemporain' van andere personen zijn niet gevonden. Ook is niet bekend of de conferentie 'pour un musée contemporain' daadwerkelijk heeft plaatsgevonden.

Enkele maanden later (19 november 1931) laat Mondriaan Alfred Roth weten: 'Quant à la question du musée contemporain, cela est remis à plus tard à cause du mauvais temps économique. Moi je n'ai pas envoyé un projet pour le musée (parce que je ne suis pas architecte) mais j'en [ai] indiqué l'organisation. Enfin, cela va se reprendre peut-être plus tard.'¹⁶

De tekst van *Un musée contemporain international* is niet gepubliceerd.

Sleutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in *Un musée contemporain international* besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke Mondriaan-woorden wordt een verklarende omschrijving gegeven in het 'Sleutelwoordenregister'¹⁷. De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: *chromoplastiqu neoplasticienne en architecture*, comité artistique international, réalité vraiment humaine.

Overige opmerkingen

Ook Christian Zervos¹⁸ en Le Corbusier¹⁹ schrijven omstreeks deze tijd in artikelen over hun ideeën over een museum voor hedendaagse kunst. Zervos schrijft een artikel (juli 1930) met als titel *Pour la création à Paris d'un musée des artistes vivants*²⁰. Le Corbusier schrijft een artikel (januari 1931) met als titel *Pour la création à Paris d'un musée des artistes vivants (II), Réponse et projet d'aménagement et d'organisation*²¹.

Schilderijen ontstaan tijdens schrijfperiode

Mondriaan heeft op 4 augustus 1931 zijn 'réponse au questionnaire du musée contemporain' opgestuurd naar de Giedions. Hij zal enige tijd ervoor met de tekst *Un musée contemporain international*

¹¹ Mondriaan woont op dat moment in Parijs, 26 Rue du Départ.

¹² De lijst met vragen over een internationaal museum voor hedendaagse kunst is niet achterhaald.

¹³ Alfred Roth (1903-1998), Zwitsers architect.

¹⁴ S. Lemoine (ed.) *Piet Mondrian / Alfred Roth Correspondance*. Paris, 1994: 61-62

¹⁵ Niet achterhaald wie dit zou kunnen zijn.

¹⁶ S. Lemoine (ed.) *Piet Mondrian / Alfred Roth Correspondance*. Parijs, 1994: 65.

¹⁷ Digital Appendix: Documentation - Mondrian Vocabulary Explained.

¹⁸ Christian Zervos (1889-1970), Grieks-Frans criticus, uitgever en galeriehouder; oprichter van het tijdschrift *Cahiers d'Art* (1926-1960) in Parijs.

¹⁹ Le Corbusier (pseudoniem van. Charles-Edouard Jeanneret)(1887-1965), Zwitsers, Frans architect.

²⁰ *Cahiers d'Art* 5, no. 7 (juli 1930): 337-339.

²¹ *Cahiers d'Art* 6, no. 1 (januari 1931).

begonnen zijn; vermoedelijk heeft hij in juli 1931 - met tussenpozen - aan de tekst geschreven. Volgens de Catalogue Raisonné heeft Mondriaan in 1931 vier schilderijen vervaardigd: B226-B229²². Hij zal tijdens de periode van het schrijven aan *Un musée contemporain international* met één of meer van deze schilderijen bezig zijn geweest.

²² CRII: 358-362.